
Praktisch Bestuursprocesrecht

Mr. Y.M. Visscher

Tweede druk

Noordhoff Uitgevers

Praktisch Bestuursprocesrecht

Mr. Y.M. Visscher

Tweede druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K (Groningen-Amsterdam)

Omslagillustratie: iStock

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die desondanks onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich aanbevolen.

0 / 15

© 2015 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veelevoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-86227-5

ISBN 978-90-01-86226-8

NUR 820

Woord vooraf

Iedereen kan zonder procesvertegenwoordiging bezwaar maken bij een bestuursorgaan en procederen bij de bestuursrechter. De kans is groot dat hbo-studenten van juridische opleidingen hiermee te maken krijgen in hun beroepspraktijk. Dit was voor mij de reden om *Praktisch Bestuursprocesrecht* te schrijven. Dit boek beschrijft de voorbereiding van een voor beroep vatbaar besluit, de voorprocedures bezwaar en administratief beroep en de procedures in (hoger) beroep aan de hand van realistische procesdossiers. De student ziet de theorie en de praktijk terug in de processtukken en leert tevens hoe hij deze zelf kan opstellen. De eerste druk is nu geheel geactualiseerd, waarbij zowel de theorie als de procesdossiers zijn aangepast aan de laatste ontwikkelingen in het bestuursprocesrecht. Mijn dank gaat uit naar mevrouw mr. Irma Leusenkamp, hoofddocent en collega bij de Academie Bestuur, Recht en Ruimte van Saxion, voor haar zeer waardevolle kritiek en suggesties. Ik ben ervan overtuigd dat het boek wederom zal voorzien in een behoefte aan praktijkgerichte juridische literatuur. Opmerkingen en aanbevelingen over de inhoud en opzet van het boek zijn van harte welkom.

Mr. Y.M. Visscher
Januari 2015

Serie Praktisch Recht

Praktisch Arbeidsrecht
Praktisch Bedrijfsrecht
Praktisch Bestuursprocesrecht
Praktisch Bestuursrecht
Praktisch Bijzondere Overeenkomstenrecht
Praktisch Burgerlijk Procesrecht
Praktisch Consumentenrecht
Praktisch Europees recht
Praktisch Fiscaalrecht
Praktisch Gemeenterecht
Praktisch Gezondheidsrecht
Praktisch Goederenrecht
Praktisch Internationaal recht
Praktisch Jeugd(straf)recht
Praktisch Omgevingsrecht
Praktisch Ondernemingsrecht
Praktisch Personen- en Familierecht
Praktisch Staatsrecht
Praktisch Straf(proces)recht
Praktisch Verbintenissenrecht

Inhoud

Inleiding 9

Casus 11

1 Bestuursprocesrecht in vogelvlucht 13

1.1 Wat is bestuursprocesrecht? 14

1.2 Een korte blik op de voorprocedures 17

1.3 Schets van de bestuursrechtspraak in Nederland 18

1.4 Andere rechters 21

[Samenvatting](#) 22

[Kernbegrippenlijst](#) 23

[Studie-eindvragen](#) 24

2 Voorbereiding van een beschikking 25

2.1 Op aanvraag of ambtshalve 26

2.2 Beoordeling van de aanvraag 31

2.3 Zorgvuldige voorbereiding 33

2.4 Andere beginselen van behoorlijk bestuur 39

2.5 Bijzondere voorbereidingsprocedure 40

2.6 Beslistermijn 41

[Samenvatting](#) 43

[Kernbegrippenlijst](#) 44

[Studie-eindvragen](#) 45

3 Beschikking 47

3.1 Soorten beschikkingen 48

3.2 Inhoud van de beschikking 51

3.3 Bekendmaking en mededeling 58

3.4 Intrekking en wijziging van een beschikking 60

[Samenvatting](#) 61

[Kernbegrippenlijst](#) 63

[Studie-eindvragen](#) 65

4 Bezwaarschrift 67

4.1 Procedure van bezwaar 68

4.2 Ontvankelijkheid van het bezwaar 70

4.3 Belanghebbende 74

4.4 Niet behandelen 76

4.5 Time-out 77

[Samenvatting](#) 80

[Kernbegrippenlijst](#) 82

[Studie-eindvragen](#) 84

5 Horen in de bezwaarprocedure 99

- 5.1 Hooplicht [100](#)
- 5.2 Hoor- en adviescommissie [104](#)
- 5.3 Hoorzitting [105](#)
- 5.4 Advies van de bezwaarcommissie [108](#)
[Samenvatting 109](#)
[Kernbegrippenlijst 111](#)
[Studie-eindvragen 112](#)

6 Beslissing op bezwaar 117

- 6.1 Toetsingskader [118](#)
- 6.2 Besluit [123](#)
- 6.3 Beslistermijn [129](#)
- 6.4 Bekendmaking [130](#)
[Samenvatting 131](#)
[Kernbegrippenlijst 132](#)
[Studie-eindvragen 133](#)

7 Administratief beroep 137

- 7.1 Wanneer administratief beroep? [138](#)
- 7.2 Procedure van administratief beroep [139](#)
- 7.3 Beslissing op administratief beroep [143](#)
- 7.4 Beslistermijnen en bekendmaking [145](#)
[Samenvatting 147](#)
[Kernbegrippenlijst 148](#)
[Studie-eindvragen 149](#)

8 Beroep 151

- 8.1 Toegang tot de bestuursrechter [152](#)
- 8.2 Procedure in eerste aanleg [158](#)
- 8.3 Beoordeling van het beroep [166](#)
- 8.4 Uitspraken van de bestuursrechter [169](#)
- 8.5 Vergoeding van kosten en schade [173](#)
- 8.6 Voorlopige voorziening en mediation [176](#)
[Samenvatting 178](#)
[Kernbegrippenlijst 181](#)
[Studie-eindvragen 183](#)

9 Hoger beroep en andere rechtsgangen 185

- 9.1 Toegang tot de hogere bestuursrechter [186](#)
- 9.2 Procedure in hoger beroep [188](#)
- 9.3 Beoordeling van het hoger beroep [189](#)
- 9.4 Uitspraak in hoger beroep [190](#)
- 9.5 Voorlopige voorziening en cassatie [193](#)
- 9.6 Rechtsbescherming door de burgerlijke rechter [194](#)
- 9.7 De Europese rechter [200](#)
- 9.8 Klachtrecht [202](#)
[Samenvatting 205](#)
[Kernbegrippenlijst 206](#)
[Studie-eindvragen 208](#)

Dossier Omgevingsvergunning uitweg 211

- I Aanvraag vergunning [213](#)
- II Ontvangstbevestiging [215](#)
- III Gelegenheid tot zienswijze [216](#)
- IV Zienswijze [217](#)
- V Beschikking [218](#)
- VI Bezwaarschrift [220](#)
- VII Uitnodiging hoorzitting [221](#)
- VIII Verweerschrift [223](#)
- IX Verslag hoorzitting [225](#)
- X Advies commissie bezwaarschriften [227](#)
- XI Beslissing op bezwaar [229](#)
- XII Bekendmaking [232](#)
- XIII Artikel 2.1.5.3 APV en artikel 2.2 lid 1 onder e en artikel 2.18 Wabo [233](#)
- XIV Beleidsnota Uitwegen [234](#)

Antwoorden tussenvragen 237

Websites 245

Lijst met afkortingen 247

Register 249

Inleiding

Stelt u zich de volgende situatie voor. Een studente meldt zich in mei aan voor een vervolgopleiding, waarbij zij nog twee jaar lang aanspraak kan maken op studiefinanciering. In augustus bericht de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) haar dat zij haar OV-studentenkaart had moeten inleveren. Het bedrag waarop zij in juli geen recht meer had wordt op haar studiefinanciering ingehouden. De studente komt hierdoor in financiële problemen en maakt bezwaar. Tot haar verbazing verklaart DUO het bezwaar ongegrond omdat zij niet voor de opleiding staat ingeschreven. Kan de studente naar de rechter stappen? Waarom kon haar bezwaarschrift DUO niet overtuigen van haar gelijk? Heeft DUO het besluit wel goed voorbereid? Had de studente niet gehoord moeten worden? Hoe zal de rechter oordelen en waarop is dit oordeel gebaseerd?

Over dit soort situaties gaat *Praktisch Bestuursprocesrecht*. Het boek beschrijft de praktijk van besluitvorming door bestuursorganen, rechtsbescherming voor belanghebbenden en oordeelsvorming door de (bestuurs)rechter. De student krijgt inzicht in de procedures en in de bestuurlijke en rechterlijke werkzaamheden. Tevens leert hij welke mogelijkheden de verschillende partijen hebben om voor hun eigen belangen op te komen en hoe zij die mogelijkheden kunnen toepassen. Studenten die een juridische opleiding hebben gevolgd vinden dikwijls werk bij de overheid, maar ook bij juridische adviesorganen en bij de rechterlijke macht. Daar moet de student kunnen handelen in het belang van de organisatie of van een cliënt. De oefeningen in *Praktisch Bestuursprocesrecht* bieden hem volop die gelegenheid. De student leert onder andere om een aanvraag te beoordelen, een beschikking op te stellen, een bezwaarschrift te schrijven en te toetsen op ontvankelijkheid, een verweerschrift te schrijven, een hoorzitting te organiseren, een advies op te stellen, een beslissing op bezwaar te formuleren en een beroepschrift op te stellen.

Leeswijzer

De theorie van het bestuursprocesrecht wordt in *Praktisch Bestuursprocesrecht* toegelicht aan de hand van processtukken over een praktijkcasus. De casus vormt een rode draad in het boek. Achter in dit boek is het Dossier Omgevingsvergunning uitweg opgenomen. Dit dossier bevat alle stukken uit de bezwaarprocedure naar aanleiding van de afwijzing van een verzoek om een uitrit te verbreden. Op www.praktischbestuursprocesrecht.noordhoff.nl zijn de vier andere procesdossiers te vinden, namelijk het Dossier Vervoersvoorziening, het Dossier Omgevingsvergunning bouwen, het Dossier Bouwstop en het Dossier Verkeersboete. Het Dossier Vervoersvoorziening handelt over bezwaren tegen het opleggen van een bijdrage bij het verstrekken van een vervoermiddel. Dit dossier is weliswaar gebaseerd op een uitspraak van de Rechtbank Zutphen uit 2008 en dateert dus van voor de (ingrijpend gewijzigde) Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, maar is nog steeds

zeer bruikbaar als oefenstof omdat het een goed inzicht geeft in de (ongewijzigde) praktijk van het bestuursprocesrecht. Het Dossier Omgevingsvergunning bouwen bevat de processtukken naar aanleiding van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een bouwplan dat in strijd is met het bestemmingsplan. Het Dossier Bouwstop bevat processtukken over een verzoek om de verbouwing van een pand stil te leggen. Het Dossier Verkeersboete betreft het administratief beroep tegen een boete wegens een snelheidsovertreding. Elk procesdossier bestaat uit opeenvolgende documenten die behoren bij de verschillende procedurestappen van bezwaar of administratief beroep. De dossiers Vervoersvoorziening en Verkeersboete bevatten tevens processtukken over het beroep bij de bestuursrechter. De dossiers kunnen worden gedownload of geprint, zodat de student ze op elk gewenst moment kan raadplegen. In *Praktisch Bestuursprocesrecht* ziet de student hoe de theorie in de praktijk is toegepast in de diverse dossierstukken en toetst hij zijn kennis door zelf dossierstukken op te stellen. De opdrachten hiertoe zijn achter de hoofdstukken opgenomen. De uitwerkingen staan op www.praktischbestuursprocesrecht.noordhoff.nl. Afhankelijk van zijn interesse voor het socialezekerheidsrecht, omgevingsrecht, gemeenterecht, handhaving of de bestuurlijke boete kan de student een keuze maken uit de opdrachten. Elk hoofdstuk van *Praktisch Bestuursprocesrecht* beschrijft een onderdeel van de procedure. De student verdiept zich actief in de verschillende handelingen die verricht moeten worden voor een bepaalde processtap. De theorie wordt verduidelijkt met praktijkvoorbeelden en overzichtelijke schema's. Tussenvragen laten de student stilstaan bij de opgedane kennis en vaardigheden. Met uitzondering van het eerste inleidende hoofdstuk bevat elk hoofdstuk een lijst met specifieke begrippen uit het bestuursprocesrecht die kunnen dienen als geheugensteun en als instrument om de theoretische kennis van het bestuursprocesrecht te toetsen. Ter verdere ondersteuning is achter in het boek een overzicht met relevante websites opgenomen. Van de student wordt verwacht dat hij enige basiskennis van het bestuursrecht bezit. Voor zover deze kennis ontbreekt, raden we aan om de uitgave *Praktisch Bestuursrecht* (van dezelfde auteur) of een vergelijkbare inleiding in het bestuursrecht te bestuderen.

Praktisch Bestuursprocesrecht begint met een inleidend hoofdstuk dat in het kort de kern beschrijft van het bestuursprocesrecht. Daarna volgen feitelijk drie delen.

In het eerste deel (hoofdstuk 2 en 3) staat de praktijk van de besluitvorming door bestuursorganen centraal. In hoofdstuk 2 wordt de voorbereiding van een beschikking besproken. Hoofdstuk 3 beschrijft de inhoud en bekendmaking van de beschikking.

Het tweede deel (hoofdstuk 4 tot en met 7) behandelt de gang van zaken tijdens de voorprocedures en de rechtsbescherming daarbij voor belanghebbenden. In hoofdstuk 4 wordt het bezwaarschrift besproken. Hoofdstuk 5 beschrijft het horen van belanghebbenden en de totstandkoming van een advies. De beslissing op bezwaar komt aan de orde in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7 wordt het administratief beroep beschreven.

Het derde deel (hoofdstuk 8 en 9) gaat over de oordeelsvorming door de (bestuurs)rechter. Hoofdstuk 8 beschrijft de toetsing van het besluit in beroep door de bestuursrechter. In hoofdstuk 9 komt het hoger beroep aan de orde en de rechtsgangen bij de burgerlijke rechter en Europese rechters.

Casus

Kort na hun studie zijn mevrouw Anet Bahrt en de heer Pelle Staarman gaan samenwonen in een herenhuis aan de Zwavelstraat in de (gefingerde) gemeente Laagheiden. De vorige bewoner was een man op leeftijd die in het huis allerlei voorzieningen had laten aanbrengen. Voor mevrouw Bahrt is dit ideaal want zij heeft na een duik in ondiep water een dwarslaesie opgelopen en kan zich alleen per rolstoel verplaatsen. Mevrouw Bahrt is zilversmid. De heer Staarman had een baan als softwaredesigner en is voor zichzelf een advies- en herstelbedrijf voor digitale apparatuur begonnen. Hij heeft een deel van de bovenverdieping van het huis ingericht als werkruimte en een bestelbus omgebouwd, zodat hij alles bij de hand heeft als hij een klant bezoekt. De eerste rit met de bestelbus heeft de heer Staarman een verkeersboete opgeleverd waarmee hij het absoluut niet eens is. Een ander probleem is dat de heer Staarman met de bestelbus moeilijk zijn smalle inrit kan opdraaien. Daarom heeft hij bij het college van burgemeester en wethouders (B&W) van de gemeente Laagheiden een omgevingsvergunning aangevraagd om de inrit te verbreden. De aanvraag is echter afgewezen en tegen dit besluit heeft de heer Staarman bezwaar gemaakt. Mevrouw Bahrt wil graag een

atelier aan huis waar ze kan werken en haar producten kan uitstallen. De grote garage naast de woning is hiervoor heel geschikt, maar moet worden verbouwd. Toen mevrouw Bahrt de aanvraag voor een omgevingsvergunning indiende bij het college van B&W van de gemeente Laagheiden, kreeg zij te horen dat een atelier niet past binnen de bestemming 'wonen' en dat de verbouwing alleen kan worden toegestaan door afwijking van de bepalingen in het bestemmingsplan. Deze omgevingsvergunning is verleend, maar hun buurman heeft bezwaren omdat hij vindt dat zijn privacy wordt aangetast. De procedure hiervoor loopt nog. Ondertussen zijn ze al begonnen met de verbouwing. De bouwstop die de buurman wenste is gelukkig niet opgelegd. Ten slotte is er nog de scooter van mevrouw Bahrt. Toen deze vervoersvoorziening aan haar werd toegerekend, verplichtte het college van B&W van de gemeente Laagheiden haar om een eigen bijdrage (zogenoemde besparingsbijdrage) te betalen. Mevrouw Bahrt vindt dit onbegrijpelijk en heeft bezwaar gemaakt en beroep ingesteld. Al met al zijn mevrouw Bahrt en de heer Staarman betrokken in diverse juridische procedures en deze kosten hen de nodige tijd en hoofdbrekens.

1

Bestuursprocesrecht in vogelvlucht

- 1.1 Wat is bestuursprocesrecht?
- 1.2 Een korte blik op de voorprocedures
- 1.3 Schets van de bestuursrechtspraak in Nederland
- 1.4 Andere rechters

Wanneer bestuursorganen gebruikmaken van hun bevoegdheden en besluiten nemen, dan kunnen rechten en belangen van personen en rechtspersonen in het geding zijn. In de casus aan het begin van het boek zien we hiervan een aantal voorbeelden. Met een omgevingsvergunning voor een uitweg hoopt de heer Staarman het recht te krijgen om zijn uitrit te verbreden. De verkeersboete die hem is opgelegd, verplicht hem om een bedrag aan de Staat te betalen. Mevrouw Bahrt vraagt een vervoersvoorziening aan en wordt verplicht om een bijdrage te betalen aan de gemeente. Door het verlenen van een omgevingsvergunning waarbij wordt afgeweken van de regels van het bestemmingsplan verkrijgt mevrouw Bahrt het recht om de garage om te bouwen tot atelier. Dit laatste kan overigens inbreuk maken op de rechten van degene die naast het vergunde bouwwerk woont, bijvoorbeeld als hierdoor inkijk in zijn tuin mogelijk wordt en zijn privacy wordt aangetast. Om de bouw te voorkomen, wil de buurman de bouw door de gemeente laten stilleggen. Bij al deze besluiten moeten procedures worden doorlopen. Bij het nemen van besluiten moeten bestuursorganen de bijzondere belangen van individuele (rechts)personen en het algemeen belang tegen elkaar afwegen. Het bestuursrecht bevat waarborgen in de vorm van rechtsbescherming om te voorkomen dat bestuursorganen hun bevoegdheden onrechtmatig of ondoelmatig gebruiken. Geschillen tussen burgers en bestuursorganen of tussen bestuursorganen onderling kunnen doorgaans aan de bestuursrechter worden voorgelegd. Voor studenten aan een juridische opleiding is het belangrijk dat zij inzicht verwerven in de praktijk van besluitvorming door bestuursorganen, de rechtsbescherming voor belanghebbenden en de oordeelsvorming door de (bestuurs)rechter. Tevens is het noodzakelijk om te weten welke juridische mogelijkheden de verschillende partijen tot hun beschikking hebben om voor hun eigen belangen op te komen en welke bestuurlijke en rechterlijke werkzaamheden dit in de praktijk met zich

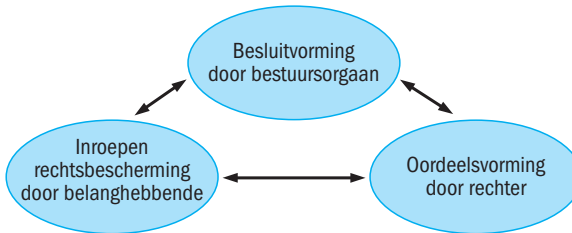
meebrengt. Dit alles vraagt inzicht in het bestuursprocesrecht dat in dit hoofdstuk in vogelvlucht wordt beschreven. We beperken ons in dit inleidende hoofdstuk tot de hoofdlijnen. De juridische termen en begrippen worden in de volgende hoofdstukken uitgebreid in hun context toegelicht. De besluiten uit de casus aan het begin van het boek zijn opgenomen in vijf procesdossiers. Hiernaar zal telkens worden verwezen om de theorie van het bestuursprocesrecht te verduidelijken. Het dossier over de omgevingsvergunning voor de uitweg is achter in dit boek opgenomen. De procesdossiers over de verkeersboete, de omgevingsvergunning voor de verbouwing, de bouwstop en de vervoersvoorziening zijn te vinden op www.praktischbestuursprocesrecht.noordhoff.nl. Het verdient aanbeveling om deze te downloaden of uit te printen zodat ze telkens geraadpleegd kunnen worden. Paragraaf 1.1 gaat in op het karakter van het bestuursprocesrecht. Paragraaf 1.2 geeft een korte beschrijving van de procedures voorafgaand aan rechtspraak. In paragraaf 1.3 worden de kenmerken van de bestuursrechtspraak in Nederland besproken. Paragraaf 1.4 werpt een korte blik op andere dan de Nederlandse bestuursrechters.

1.1 Wat is bestuursprocesrecht?

Geheel van procedureregels

Doorgaans wordt onder bestuursprocesrecht verstaan het geheel van procedureregels in verband met de rechtsbescherming tegen besluiten van bestuursorganen. Een belangrijk onderwerp voor de bestuursrechter is echter de totstandkoming van het bestreden besluit en de bekendmaking daarvan. Voor dit boek gaan we daarom uit van het bestuursprocesrecht in brede zin. Het gaat dan om het proces van besluitvorming door het openbaar bestuur, de rechtsbescherming tegen die besluiten en de oordeelsvorming door de (bestuurs) rechter. Dit is schematisch weergegeven in figuur 1.1.

FIGUUR 1.1 Bestuursprocesrecht in brede zin

De regels die gelden binnen het bestuursprocesrecht zijn hoofdzakelijk vastgelegd in de Algemene wet bestuursrecht (Awb), die speciaal in het leven is geroepen om uniformiteit in het bestuurs(proces)recht aan te brengen. Daarnaast vinden we regels van bestuursprocesrecht in de Grondwet en in bijzondere wet- en regelgeving, zoals de Participatiewet (voorheen: Wet werk en bijstand), de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de Vreemdelingenwet (VW), maar ook in jurisprudentie en ongeschreven recht en ten slotte ook in het internationale recht. Het internationale recht regelt bijvoorbeeld de toegang tot de Europese rechter. De Grondwet regelt onder andere de recht-

spraak in Nederland. De bronnen van het bestuursprocesrecht zijn hiërarchisch weergegeven in figuur 1.2.

FIGUUR 1.2 Bronnen van bestuursprocesrecht

Internationaal recht	Jurisprudentie
Grondwet	
Bijzondere wetten	
Algemene wet bestuursrecht	
Lagere regelgeving en ongeschreven recht	

De Awb is de belangrijkste wet voor het bestuursprocesrecht. De eerste vier hoofdstukken van de Awb hebben betrekking op de totstandkoming van besluiten. Art. 3:2 Awb stelt bijvoorbeeld dat een bestuursorgaan bij de voorbereiding van een besluit de nodige kennis vergaart omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen. En art. 4:7 Awb verplicht een bestuursorgaan om een aanvrager te horen als het een afwijzende beschikking wil geven. Een beschikking is een besluit dat niet in het algemeen geldt maar gericht is op een individueel geval of individuele zaak (art. 1:3 lid 2 Awb). Hierop gaan we in hoofdstuk 3 nader in.

Beschikking

TUSSENVRAAG 1.1

Kunt u inschatten bij welke besluiten in de casus aan het begin van het boek, art. 3:2 Awb van toepassing is?

TV 1.1

De hoofdstukken 6 tot en met 8 van de Awb bevatten regels voor bezwaar en beroep, zoals de algemene regel dat eerst bezwaar moet worden gemaakt (of administratief beroep moet worden ingesteld) tegen een besluit voordat beroep kan worden ingesteld bij de rechter (art. 7:1 Awb) en dat voor de behandeling van dat beroep griffierecht moet worden betaald (art. 8:41 Awb).

Centrale begrippen in het bestuursprocesrecht zijn besluit, bestuursorgaan en belanghebbende. Degene wiens belang rechtstreeks is betrokken bij een besluit van een bestuursorgaan kan daartegen in de meeste gevallen opkomen en hierover een oordeel vragen van de rechter. Het bestuursprocesrecht is onder andere gericht op de rechtsbescherming van degene die beroep instelt. Het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen kan zich tegen het beroep van de belanghebbende verweren voor de bestuursrechter. Voordat de bestuursrechter echter om een oordeel kan worden gevraagd moet het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen, of een ander bestuursorgaan zoals we in paragraaf 1.2 zullen zien, eerst het zogenoemde primaire besluit heroverwegen. Het bestuursorgaan moet daarbij in beginsel nieuwe feiten en omstandigheden betrekken die na de totstandkoming van het primaire besluit bekend zijn geworden en moet de besluitvorming dus geheel overdoen. Het is de taak van de bestuursrechter om een onafhanke-

Besluit, bestuursorgaan en belanghebbende

lijk oordeel te geven over de rechtmatigheid van het besluit dat het bestuursorgaan na de heroverweging heeft genomen. De bestuursrechter toetst dus of de beslissing op bezwaar of administratief beroep (zie paragraaf 1.2) in strijd is met het recht. Over de doelmatigheid mag de bestuursrechter niet oordelen, aangezien hij zich dan met het beleid van het bestuursorgaan zou bemoeien. De bestuursrechter zou daarmee op de stoel van het bestuursorgaan gaan zitten en dat is in strijd met de trias politica, de scheiding tussen de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht in Nederland. De bestuursrechter toetst de rechtmatigheid van een besluit ex tunc, dat wil zeggen op het moment dat het werd genomen; het bestuursorgaan heroverweegt de rechtmatigheid en doelmatigheid van het besluit in beginsel ex nunc, dat wil zeggen naar het huidige moment.

1
Trias politica

Ex tunc

Ex nunc

VOORBEELD 1.1

Het college van B&W van Castricum trekt in augustus 2010 de bijstandsuitkering van de heer X in, omdat hij heeft verzwegen dat hij met twee andere personen samenwoont, en vordert ruim €53.000 van hem terug. Tegen deze besluiten maakt de heer X bezwaar, omdat er volgens hem geen sprake is van samenwonen en hij vanwege psychische klachten niet aan zijn inlichtingenplicht kon voldoen. Het college van B&W verklaart het bezwaarschrift ongegrond, aangezien uit een onderzoek naar bijstandsfraude en uit verklaringen blijkt dat er wel degelijk sprake is van samenwonen. Het college van B&W stelt verder dat volgens vast beleid van terugvordering wordt afgezien indien hiervoor dringende redenen aanwezig zijn, maar dat de psychische klachten geen dringende reden vormen om van terugvordering af te zien. Nadat de heer X tegen de beslissing op bezwaar tijdig beroep heeft ingesteld, oordeelt de rechtbank Alkmaar eind 2012 dat het college van B&W terecht de bijstandsuitkering mocht intrekken en heeft gehandeld in overeenstemming met het terugvorderingsbeleid. In hoger beroep vernietigt de Centrale Raad echter de uitspraak van de rechtbank, omdat deze bij de beoordeling van het beroep tegen de besluiten om de bijstandsuitkering in te trekken en de onterecht verleende bijstand terug te vorderen de Wet werk en bijstand niet juist heeft geïnterpreteerd. Tevens vernietigt de Centrale Raad beide besluiten wegens onrechtmatigheid.

Bron: Centrale Raad van Beroep, 27 mei 2014, ECLI:NL:CRVB:2014:1818

In twee instanties

Reformatio in peius

De bestuursrechter beslecht het hem voorgelegde geschil zoveel mogelijk definitief (art. 8:41a Awb). Uitgangspunt hierbij is rechtspraak in twee instanties. Dat wil zeggen dat een belanghebbende in beroep een oordeel van de rechter kan vragen en daarna, in hoger beroep, opnieuw een oordeel van een andere, hogere rechter. In het bestuursprocesrecht geldt geen verplichte procesvertegenwoordiging. Een belanghebbende kan dus zonder advocaat procederen, maar hij kan zich desgewenst laten bijstaan door een rechtsbijstandsverlener. Een belangrijk gegeven in het bestuursprocesrecht is verder het verbod van reformatio in peius waarmee in beginsel wordt voorkomen dat degene die opkomt tegen een besluit van een bestuursorgaan door zijn actie nadeliger uit zal zijn. Alle hiervoor genoemde kenmerken van het bestuursprocesrecht en de genoemde begrippen zullen in de volgende hoofdstukken nader aan de orde komen. Om de (bestuurs)

rechter te ontlasten en omdat rechtspraak niet altijd even effectief is, zoekt men sinds enkele jaren naar andere vormen van geschilbeslechting. Een methode is mediation, waarbij een mediator partijen begeleidt en stimuleert om zelf een oplossing te zoeken voor het geschil. Ook die methode zal in de volgende hoofdstukken ter sprake komen.

Mediation

1

1.2 Een korte blik op de voorprocedures

Voordat een belanghebbende beroep kan instellen bij een rechter moet een bestuursorgaan het besluit in beginsel heroverwegen. De Awb bevat hiervoor twee procedures: de bezwaarprocedure en de procedure van het administratief beroep. De laatste term is verwarrend omdat het suggereert dat het gaat om beroep bij de rechter. Dit is echter geenszins het geval. Bij administratief beroep doet een belanghebbende een beroep op de 'administratie'. Dit is een oud woord voor openbaar bestuur. Bezwaar en administratief beroep zijn beide voorzieningen bij het openbaar bestuur, waarbij een bestuursorgaan door de belanghebbende wordt gedwongen tot heroverweging van het besluit. Een van deze twee voorprocedures moet worden doorlopen voordat een oordeel van de rechter kan worden gevraagd. De bezwaarprocedure is in de meeste gevallen voorgeschreven. Mevrouw Bahrt en de heer Staarman in de casus aan het begin van het boek moeten de bezwaarprocedure volgen bij hun bezwaren tegen de afwijzing van de omgevingsvergunning voor de uitweg en tegen het opleggen van de verplichte eigen bijdrage bij de vervoersvoorziening. In de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) wordt de bezwaarprocedure als reguliere voorbereidingsprocedure aangeduid (zie § 3.2 Wabo). Voor sommige besluiten, zoals voor de omgevingsvergunning voor de verbouwing van de garage en het gebruik als atelier en werkruimte, is een bijzonder soort procedure voorgeschreven. Deze laten we hier buiten beschouwing en bespreken we in paragraaf 2.5 van het volgende hoofdstuk. Administratief beroep komt (nog) maar weinig voor. De heer Staarman zal administratief beroep moeten instellen als hij zich wil verweren tegen de verkeersboete. Bezwaar wordt ingediend bij het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen, administratief beroep wordt ingesteld bij een *ander*, meestal hoger bestuursorgaan. De bezwaarprocedure biedt het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen een herkansing. In de procedure van administratief beroep beoordeelt een ander bestuursorgaan de zaak en neemt daarop een besluit. Beide procedures bieden rechtsbescherming aan belanghebbende(n), bevorderen dat standpunten duidelijk worden en dat misverstanden worden opgehelderd. Door deze zogenoemde zeeffunctie kan een onnodig beroep op de rechter worden voorkomen. Bovendien krijgt de rechter in beroep een goed uitgekristalliseerd besluit ter beoordeling voorgelegd. In de bezwaarprocedure c.q. de procedure van administratief beroep toetst het bestuursorgaan het bestreden besluit in beginsel *ex nunc* op grondslag van het bezwaar of beroep, waarbij zowel de rechtmatigheid als de doelmatigheid van het primaire besluit wordt herbeoordeeld. Het bestuursorgaan c.q. het administratief beroepsorgaan kan het bezwaarschrift c.q. beroepschrift (kennelijk) niet-ontvankelijk, (kennelijk) ongegrond of gegrond verklaren. Tegen de beslissing op bezwaar c.q. de beslissing in administratief beroep kan vervolgens beroep worden ingesteld bij de bestuursrechter. De hiervoor beschreven voorprocedures zijn schematisch weergegeven in figuur 1.3 en worden in de volgende hoofdstukken nader besproken.

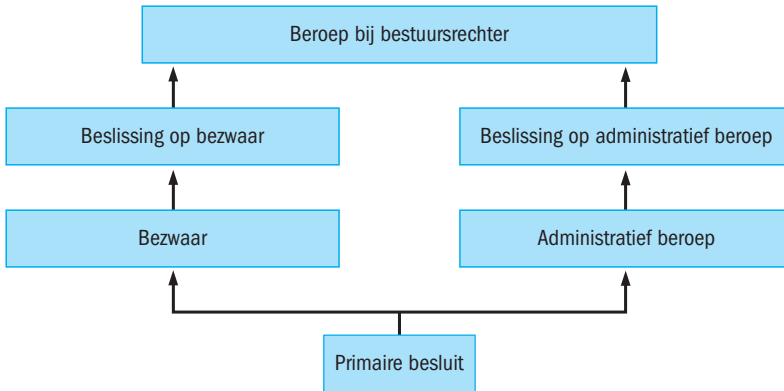
Bezwaarprocedure

Procedure van het administratief beroep

Voorprocedures

Zeeffunctie

FIGUUR 1.3 Voorprocedures in het bestuursprocesrecht

Het Dossier Omgevingsvergunning uitweg achter in dit boek bevat processtukken uit de bezwaarprocedure naar aanleiding van de aanvraag om een vergunning voor het veranderen van de uitweg naar de openbare weg. Het college van B&W van de gemeente Laagheiden heeft de aanvraag van de heer Staarman afgewezen (document V) en tegen dit besluit heeft hij een bezwaarschrift ingediend (document VI).

TV 1.2

TUSSENVRAAG 1.2

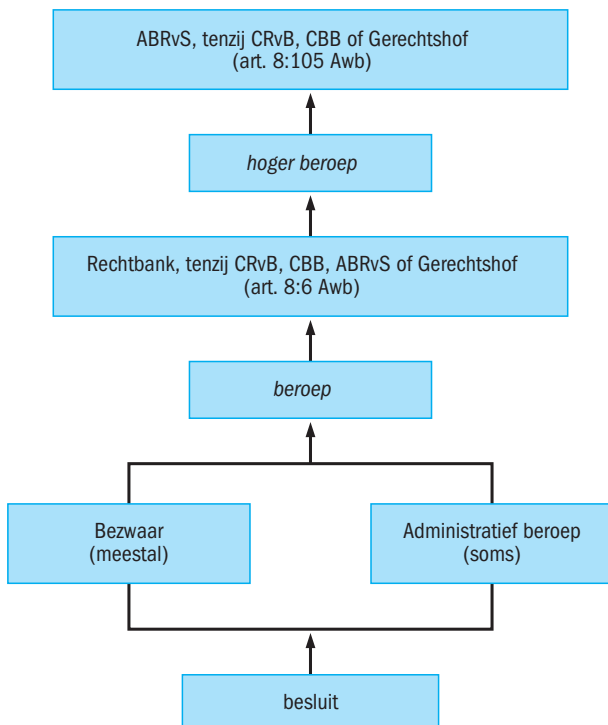
Waarom is te zien dat het hier om een bezwaarschrift gaat en niet om administratief beroep?

1.3 Schets van de bestuursrechtspraak in Nederland

Het bestuursprocesrecht bevat regels voor de toetsing door de bestuursrechter van de rechtmatigheid van besluiten van bestuursorganen. Bestuursrechtspraak vindt meestal plaats in twee instanties: beroep (eerste aanleg) en hoger beroep. Art. 8:6 Awb bepaalt dat tegen bestuursrechtelijke besluiten beroep kan worden ingesteld bij de rechtbank, *tenzij* een van de andere bestuursrechtbanken bevoegd is die zijn genoemd in hoofdstuk 2 van de Bevoegdheidsregeling bestuursrechtspraak. Deze regeling is als bijlage 2 bij de Awb gevoegd. De andere bestuursrechtbanken zijn de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS), de Centrale Raad van Beroep (CRvB), het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (CBB) en het Gerechtshof. Dat bepaalde besluiten van beroep zijn uitgezonderd of dat soms een bepaalde rechtbank is aangewezen om het beroep te behandelen komt verder aan de orde in hoofdstuk 8 van dit boek. Elk van de elf rechtbanken in Nederland heeft een sector bestuursrecht waar alleen geschillen op het gebied van het bestuursrecht worden behandeld. Zo is de bestuursrechter bij de sector bestuursrecht van de rechtbank bevoegd om in eerste aanleg te oordelen over geschillen uit de casus aan het begin van het boek met betrekking tot de vergunning voor de uitweg, de bouwstop en de vervoersvoorziening. Als de heer Staarman echter het geschil over de verkeersboete aan de rechter wil voorleggen, dan moet hij zich wenden tot de officier van justitie die op het administratief beroep heeft beslist. Het beroep wordt behandeld en beslist door de kantonrechter bij de rechtbank (zie art. 9 lid 1 Wet

administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften). Tegen de uitspraak van de rechtbank kan hoger beroep worden ingesteld, waarna een andere rechter zich over de zaak buigt. De ABRvS is in art. 8:105 Awb aangewezen als hogerberoepsrechter, behalve voor besluiten waarvoor in hoofdstuk 4 van de Bevoegdheidsregeling bestuursprocesrecht de CRvB, het CBB of het Gerechtshof als hogerberoepsrechter zijn aangewezen. De ABRvS behandelt bijvoorbeeld het hoger beroep tegen uitspraken van de rechtbank over vreemdelingenzaken, bouwzaken en geschillen met betrekking tot de Wabo en de Wob. De CRvB behandelt het hoger beroep tegen besluiten met betrekking tot ambtenaren en sociale zekerheid, zoals bijstand (Participatiewet), werkloosheid (WW), arbeidsongeschiktheid (WIA) en Wmo-zaken. Het CBB behandelt het hoger beroep tegen besluiten op basis van de Mededingingswet, de Telecommunicatiewet en de Wet toezicht effectenverkeer. Het Gerechtshof is hogerberoepsrechter voor belastingzaken. Het geschil over de vervoersvoorziening in de casus aan het begin van het boek is een geschil op het gebied van de sociale zekerheid. Daarover zal de CRvB in hoger beroep dus een oordeel kunnen vellen (zie art. 10 Bevoegdheidsregeling bestuursrechtspraak waar de Wmo wordt genoemd). Omdat noch de CRvB, noch het CBB, noch het Gerechtshof in hoofdstuk 4 van de Bevoegdheidsregeling is aangewezen als bevoegde rechter om in hoger beroep te oordelen over geschillen rond vergunningen op grond van een algemene plaatselijke verordening (APV), zoals de vergunning voor de uitweg, en geschillen over een omgevingsvergunning bouwen, een bouwstop of een verkeersboete, is de ABRvS de rechter in hoger beroep voor deze vier geschillen in de casus aan het begin van het boek. De absolute competentie van de diverse bestuursrechters is globaal weergegeven in figuur 1.4 en wordt verder besproken in hoofdstuk 8 en 9.

FIGUUR 1.4 Beroep en hoger beroep in het bestuursprocesrecht

De algemene regels voor bestuursrechtspraak zijn te vinden in hoofdstuk 6 en 8 Awb, bijzondere wetten bevatten hier en daar afwijkende regels. De bestuursrechter toetst de rechtmatigheid van besluiten ex tunc, dus zonder rekening te houden met feiten en omstandigheden die na het nemen van het bestreden besluit zijn opgekomen. De Vreemdelingenwet, de Wet milieubeheer en de Wet op de ruimtelijke ordening kennen bijzondere bepalingen die bij specifieke geschillen van toepassing zijn.

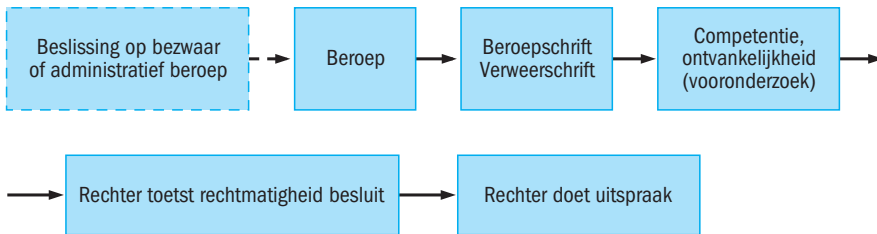
VOORBEELD 1.2

Art. 83 lid 1 j° 3 Vreemdelingenwet verplicht de rechtbank om ex nunc te toetsen tenzij de goede procesorde zich daartegen verzet of de afdoening van de zaak daardoor ontoelaatbaar wordt vertraagd.

Absoluut en relatief competent

De bestuursrechter leidt actief het rechtsproces en toetst het bestreden besluit op basis van het beroepschrift, verweerschrift en andere stukken die door een belanghebbende of het bestuursorgaan zijn aangedragen. Voordat de rechter het beroep inhoudelijk beoordeelt gaat hij na of hij absoluut en relatief competent is, dat wil zeggen of hij in het algemeen mag oordelen over een bepaald soort zaak en of hij in het specifieke geval hiertoe bevoegd is. Ook gaat hij na of het beroep ontvankelijk is. Betaling van griffierecht en het doorlopen van een verplichte voorprocedure zijn extra ontvankelijkheidseisen. Vervolgens oordeelt de rechter, eventueel na verhoor van getuigen of deskundigen of het beroep gegrond is. Soms bezichtigt de rechter eerst zelf de situatie waarop het bestreden besluit betrekking heeft, waardoor hij zich een beter beeld kan vormen van de standpunten van partijen. Figuur 1.5 geeft globaal de procedure bij de bestuursrechter weer.

FIGUUR 1.5 De procedure bij de bestuursrechter

De bestuursrechter kan een besluit van het bestuursorgaan geheel of gedeeltelijk vernietigen en de rechtsgevolgen ervan geheel of gedeeltelijk in stand laten. Doorgaans draagt de bestuursrechter het bestuursorgaan op om een nieuw besluit te nemen, maar de rechter kan ook zelf in de zaak voorzien. Hij neemt dan een nieuw besluit in plaats van het bestuursorgaan.

TV 1.3

TUSSENVRAAG 1.3

In welke gevallen zou een bestuursrechter zelf in de zaak kunnen voorzien?

De bestuursrechter veroordeelt vrijwel altijd het bestuursorgaan tot betaling van de kosten van het griffierecht en de proceskosten. Daarnaast kan de bestuursrechter op verzoek van de indiener van het beroep, in dezelfde of in een aparte procedure, het bestuursorgaan veroordelen tot schadevergoeding. De bestuursrechter kan het beroep ook versneld of vereenvoudigd behandelen. Ten slotte kan de bestuursrechter lopende de procedure, op verzoek van een partij, een voorlopige voorziening treffen. Hij doet dan als voorzieningenrechter een voorlopige uitspraak ten aanzien van het bestreden besluit. Dit kan de voorzieningenrechter ook doen tijdens een voorprocedure. Daarmee kan enerzijds worden voorkomen dat een besluit wordt uitgevoerd met onherroepelijke gevolgen, anderzijds kan ook het nemen van een besluit hiermee worden afgedwongen.

Voorlopige
voorziening

1

VOORBEELD 1.3

Een man uit Azerbeidzjan vraagt in Nederland asiel aan omdat zijn vijfjarige zoon hier verblijft bij zijn ex. Hij wil een omgangsregeling, maar zijn ex is tegen en zij wil daarom niet meewerken aan een visumaanvraag voor Nederland. Het asielerzoek wordt afgewezen, omdat de man een visum heeft voor Litouwen en daar reeds een asielerzoek van hem wordt behandeld. De man vindt dat Nederland rekening moet houden met de vader-zoon-relatie en vraagt de voorzieningenrechter om de definitieve beslissing op zijn asielaanvraag in Nederland te mogen afwachten. De voorzieningenrechter wijst het verzoek af, omdat niet vooruitgelopen kan worden op het juridisch vaderschap van de man.

Bron: Rechtbank Den Haag, 20 mei 2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:3346

De procedure bij de bestuursrechter komt uitgebreid aan de orde in hoofdstuk 8 en 9.

1.4 Andere rechters

De burgerlijke rechter heeft in het bestuursprocesrecht een zogenoemde vangnetfunctie voor de gevallen waarin de bestuursrechter geen of onvoldoende rechtsbescherming biedt, omdat de Awb of een bijzondere wet geen bestuursrechtelijke voorziening bevat. Een aantal bestuurshandelingen, zoals feitelijke handelingen en uitgezonderde besluiten, valt namelijk niet onder de rechtsbescherming van de Awb. Daarnaast kan een belanghebbende er ook voor kiezen om van het openbaar bestuur schadevergoeding te eisen op grond van een onrechtmatige overheidsdaad en dit besluit door de burgerlijke rechter te laten toetsen. Ten slotte kan een (rechts)persoon in een civielrechtelijk kort geding snel een oordeel van de burgerlijke rechter vragen als er geen procedure bij de bestuursrechter loopt.

Vangnetfunctie

TUSSENVRAAG 1.4

Welk kenmerkend verschil blijkt uit het voorgaande tussen het verzoek om een voorlopige voorziening en het civielrechtelijk kort geding?

TV 1.4

Ook bij de burgerlijke rechter aan wie een bestuursrechtelijk geschil wordt voorgelegd speelt de vraag naar de competentie, ontvankelijkheid en gegrondheid van het ingestelde beroep. Ten slotte heeft de burgerlijke rechter een taak bij geschillen over de uitvoering van een bestuurszaak, zoals het via een dwangbevel opeisen van onterecht verleende bijstand of van de kosten van toegepaste bestuursdwang. De rol van de burgerlijke rechter komt verder aan de orde in hoofdstuk 9.

Op Europees niveau zijn voor het bestuursprocesrecht van belang het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Europees Hof van Justitie (HvJ EG). Besluiten of bestuurshandelingen kunnen in strijd zijn met grondrechten van burgers die zijn vastgelegd in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM). Slachtoffers van schending van een bepaling uit dit verdrag door de Nederlandse overheid kunnen, als zij in Nederland zijn uitgeprocedeerd, van het EHRM een oordeel vragen over de schending. Indien voor een geschil de eenduidige uitleg van het Europese recht noodzakelijk is, dan kan de Nederlandse rechter het Europees Hof van Justitie verzoeken om een zogenoemde prejudiciële beslissing over de uitleg van het gemeenschapsrecht. De nationale rechter is aan deze uitleg gebonden bij zijn uitspraak in het geschil. Ook de rol van de Europese rechter komt verder aan de orde in hoofdstuk 9.

Ten slotte kunnen we ons nog afvragen welk belang de strafrechter heeft in het verband van het bestuursprocesrecht. In de Wet op de economische delicten zijn overtredingen van bestuursrechtelijke normen zoals in de milieuwetgeving strafbaar gesteld. Behalve met bestuursrechtelijke sancties kunnen verdachten van dergelijke feiten dus ook door de strafrechter worden bestraft. De opsporing en de vervolging van strafbare feiten zijn echter in handen van het Openbaar Ministerie dat hierin een monopolie bezit. Bestuursorganen en belanghebbenden kunnen niet zelf de strafrechter verzoeken om een schending van een bestuursrechtelijke norm te veroordelen. De strafrechter laten we in dit boek daarom verder buiten beschouwing.

Prejudiciële beslissing

Samenvatting

Bestuursprocesrecht in brede zin betreft de regels die gelden voor het proces van besluitvorming door het openbaar bestuur, de rechtsbescherming tegen die besluiten en de oordeelsvorming door de bestuursrechter. De regels van bestuursprocesrecht zijn te vinden in het internationale recht, in de Grondwet, in bijzondere wet- en regelgeving, in de Algemene wet bestuursrecht, in jurisprudentie en in het ongeschreven recht.

De bestuursrechter oordeelt in beroep en hoger beroep ex tunc over de rechtmatigheid van een besluit. Aan het beroep bij de rechtbank gaat ofwel een bezwaarprocedure vooraf, waarin het bestuursorgaan zijn besluit heroverweegt, ofwel een procedure van administratief beroep, waarin een ander bestuursorgaan een nieuw besluit neemt. Beide procedures bieden rechtsbescherming aan belanghebbende(n) en hebben een zeeffunctie.

In hoger beroep oordelen de ABRvS, de CRvB, het CBB of het Gerechtshof over het geschil. Het bezwaar, administratief beroep, beroep of hoger beroep kan (niet-)ontvankelijk, ongegrond of gegrond worden verklaard.

De burgerlijke rechter fungeert als restrechter. Op Europees niveau oordeelt het EHRM over vermeende schending van mensenrechten. Het HvJ EG geeft in een prejudiciële beslissing uitleg over het gemeenschapsrecht.

Kernbegrippenlijst

Bestuursprocesrecht

Het geheel van procedureregels in verband met de rechtsbescherming tegen besluiten van bestuursorganen.

Voorprocedure

Procedure waarin een bestuursorgaan een besluit heroverweegt en die moet worden doorlopen voordat een oordeel van de rechter kan worden gevraagd.

Zeeffunctie

Het voorkomen van een onnodig beroep op de rechter door verduidelijking van standpunten en opheldering van misverstanden.

De overige begrippen die in dit hoofdstuk zijn genoemd worden uitgebreid toegelicht in de volgende hoofdstukken en zijn daarom in de daar opgenomen begrippenlijsten verwoord.

Studie-eindvragen

1

-
- 1.1** Bekijk de stukken in het Dossier Omgevingsvergunning uitweg achter in dit boek en probeert u zich een globaal beeld te vormen van de gevoerde procedure en de rol die alle betrokkenen hierin spelen.
- 1.2** Download het Dossier Vervoersvoorziening op www.praktischbestuursprocesrecht.noordhoff.nl of print dit uit en probeert u zich een globaal beeld te vormen van de inhoud. Ga aan de hand van de dossierstukken III en IV na of hier sprake is van een bezwaarprocedure of van administratief beroep.
- 1.3** Download het Dossier Verkeersboete op www.praktischbestuursprocesrecht.noordhoff.nl of print dit uit en probeert u zich een globaal beeld te vormen van de inhoud. Ga aan de hand van de dossierstukken I en II na of hier sprake is van een bezwaarprocedure of van administratief beroep.
- Studeeraanwijzing: de overtreding van het verkeersvoorschrift is vastgesteld door de Centrale Verkeersboetes Z.O. Gelderland. Dit bureau handelt in opdracht van de politie Gelderland die in dit geval dus als het bevoegde bestuursorgaan is aan te merken. Met de beschikking wordt een administratieve sanctie, namelijk een boete, opgelegd.
- 1.4** Download het Dossier Omgevingsvergunning bouwen op www.praktischbestuursprocesrecht.noordhoff.nl of print dit uit en probeert u zich een globaal beeld te vormen van de inhoud.
- 1.5** Download het Dossier Bouwstop op www.praktischbestuursprocesrecht.noordhoff.nl of print dit uit en probeert u zich een globaal beeld te vormen van de inhoud. Ga aan de hand van de dossierstukken IV en V na of hier sprake is van een bezwaarprocedure of van administratief beroep.
-